

Suhajda Attila Ph.D. hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

*suh.attila@gmail.com***KRIMINÁLGEOGRAFIAI ÁTRENDEZŐDÉS: AZ ÚJ SELYEMÚT ELKÉPZELÉS
EGY LEHETSÉGES ÉRTELMEZÉSI KERETE****Absztrakt**

Kína új fejezetet nyitott a világgazdaságban és a nemzetközi politikai viszonyrendszerekben az Egy Övezet, Egy Út Kezdeményezés (One Belt, One Road – rövidítve OBOR) bejelentésével. A kezdeményezés szerint egy direkt kereskedelmi útvonal létrehozását irányozza elő Kína és Európa között. A kezdeményezés megvalósulása átalakíthatja a világkereskedelmet és a gazdasági folyamatokat, illetve hatással van az útvonalak által érintett térségek társadalmi viszonyaira is. Ennek megfelelően minden országnak figyelemmel kell kísérnie az ezzel kapcsolatos eseményeket és ki kell alakítania stratégiáját. A tanulmány egy lehetséges megközelítést vázol fel a kezdeményezés megértéséhez és a hozzákapcsolódó események nyomon követéséhez. Az elképzelés alapját a neurális hálózatok modellje jelenti.

Kulcsszavak: Kína, Új Selyemút, Egy Övezet, Egy Út Kezdeményezés, elemzés, neurális hálózati modell

Bevezetés

Kína jelenlegi vezetője Xi Jin Ping 2013-ban két részletben (Kazahsztánban és Indonéziában) bejelentette az Új Selyemút elképzelést, melyet a Kínai Kommunista Párt beillesztett 2020-ig tartó reformtervébe (Kocsis et al 2017). A két bejelentésből kitűnik, hogy Kína a korábbinál direkter módon próbál gazdasági és infrastrukturális kapcsolatot létrehozni gazdasági partnereivel tengeri és szárazföldi útvonalakon. Ennek megvalósulása nagy volumenű, időigényes beruházásokat feltételez, melyek megvalósulása esetén megváltozhat a térség biztonságpolitikai helyzete, valamint társadalmi és gazdasági viszonyai. (Természetesen ennek a lehetséges változásnak az előjele, csak a beruházások megvalósulása után állapítható meg.) A kínai gazdaság mérete és erőforrásainak nagysága miatt az ország gazdasági döntései nagyban befolyásolják a világgazdaságot, azon keresztül pedig a globális erőviszonyokat. Emiatt az elképzeléshez kapcsolódó eseményeket folyamatosan nyomon kell követni és jól

megalapozott, kockázatokat és lehetőségeket mérlegelő döntéseket kell hozni valamennyi résztvevőnek.

A tanulmány elején elhelyezem az Új Selyemút elképzelést a kínai gazdaság fejlődésének folyamataiban, kitérek annak külpolitikai hatásaira, ezt követően egy elemzési módszert mutatok be az Új Selyemút elképzelés térbeli folyamatainak és azok hatásainak elemzéséhez. Az elemzési módszer a neurális hálózatok elméletét adaptálja a térbeli folyamatokra és összeköti a biztonsági mátrix elemzési módszerrel. Ez az elemzési lehetőség hozzásegíthet az elképzelés és a hozzá kapcsolódó események megértéséhez, viszont nem helyettesíti a többi elemzési módszer használatát.

1. Kína és az Új Selyemút kezdeményezés

Kína és gazdasága egy hosszú, több szakaszra tagolható változási folyamaton ment keresztül Mao-Ce-Tung halála óta. 1978-ban indult el a falusi reform, mely a korábbinál szabadabb gazdasági feltételeket biztosított a vidéki lakosságnak. Ezt követte a 1984-ben a városi reform, melynek során további liberalizáció történt a gazdaság számos területén (főleg az árképzésben) és a városokban. Ennek a változásoknak a gyorsasága és a hozzá kapcsolódó infláció eredményezte a 89-es eseményeket. Ezt korrekciós mechanizmusok követték. Ennek eredménye lett a szocialista piacgazdaságra való átállás folyamata, mely 1992-től indult el. Ez a reform ágyazott meg a „globális piaci reformoknak”, melyek 1999-től indultak el. Ebben a folyamatban lépett be Kína a Világkereskedelmi Szervezetbe (WTO) és ebben a fázisban találkozott a 2008-ban kezdődő gazdasági válsággal. Kína számára minden bizonnyal a gazdasági válság végét jelenti a 2013-as év, amikor bejelentették a „kínálati reformot” (Kusai 2018). A „kínálati reformhoz” szorosan kapcsolódhat az Új Selyemút elképzelés, hiszen a kereskedelem kiterjesztése és koncentrált működtetése feltételezi a kínai termékek kínálatának meglétét és növekedését. A fent leírt reformfolyamat végrehajtása során Kína előszeretettel támaszkodott a külföldi tapasztalatokra, így például a magyar gazdasági és politikai tapasztalatokra is (pl. 68-as gazdasági reformok és a rendszerváltozás). Viszont a tapasztalatok felhasználása során nem beszélhetünk teljes átvételről, hanem a beérkező megoldási lehetőségek elemzését követő, kínai viszonyokra való átalakításáról, és felhasználásáról van szó (Kusai 2017).

Kína számos nemzetközi szervezetnek tagja. Fontos állomás volt, mikor Tajvan helyett a Kínai Népköztársaság kezdte ellátni az ENSZ BT-ben a képviselőt (1971) (Jordán 2011), illetve a gazdasági fejlődésnek egy meghatározó pillanata volt, a korábban már említett

Világkereskedelmi Szervezetbe való belépés. A nemzetközi szervezetek vonatkozásában kezdeményező lépésként lehet értékelni a 16+1 együttműködés létrehozását (2012), mely Görögország kivételével a Balkán-félsziget tagállamainak, a Visegrádi Négyek országainak és a balti államoknak Kínával való kapcsolatának biztosít szervezeti keretet (Eszterhai 2017). Régebbi kínai kezdeményezés a Sanghaji Együttműködési Szervezet (2002), mely elsősorban a közép- és dél-ázsiai országok és Kína közötti elsősorban biztonságpolitikai együttműködést céloz meg (Nagy 2018). Ezek mellett Kína legkedveltebb kommunikációs módszere nemzetközi kapcsolataiban a bilaterális tárgyalások (Szunomár 2012). Az Új Selyemút Kezdeményezés ebbe a külpolitikai helyzetképbe illeszkedik, újszerűsége abban rejlik, hogy kontinensen átívelő, direkt gazdasági és infrastrukturális kapcsolatokat irányoz elő. A kezdeményezés és annak megvalósítása maga is diplomáciai eszközként használható. A kínai gazdaság nagysága, kapacitása miatt, számos államnak jelenthet lehetőséget az elképzelésben való részvétel gazdasági helyzetének diverzifikálására. Ez eredményezhet egy olyan helyzetet, hogy a kezdeményezésben való részvétel előnyei miatt keresik a kapcsolatot Kínával, így a kínai diplomácia ebből a szempontból költséghatékonyan működik. Emellett a világ minden országának el kell döntenie, hogy hogyan viszonyul a kezdeményezéshez. Ezzel kapcsolatban lehetséges: az aktív vagy passzív részvétel, a semlegesség, illetve az ellenző magatartás. A kezdeményezéshez való külpolitikai magatartás definiálást sokáig nem lehet halogatni, mert a kezdeményezés megvalósulása megváltoztathatja a világgazdaságot. Emellett a kezdeményezés lehet egy eszköz, a kínai és a kezdeményezésben résztvevő országok és Kína számára. A kezdeményezésben való részvétel és annak intenzitása ütőkártya lehet a diplomáciai kapcsolatokban, mely szélesítheti a külpolitikai mozgásteret Kína számára és a többi ország számára is. A kezdeményezéshez, sokféle módon lehet viszonyulni. Egy ország viselkedését érdekei szabják meg és az érdekeket a politikai vezetés határozza meg. Az érdekeket gyakran értékeként tüntetik fel, illetve gyakori az is, hogy egy-egy érték mentén kerül definiálásra az ország érdeke. A politikai helyzet alakulása pedig részben a pillanatnyi érdekek összjátékától függ. A politikai helyzetet pedig a megtörtént események folyamatosan alakítják. Ez megköveteli a helyzet folyamatos felülvizsgálatát, elemzését, megalapozott döntések végrehajtását (Kusai 2017).

Az Új Selyemút Kezdeményezés realizálásában, főleg a kontinenseket összekötő infrastruktúra létrehozásában még vannak tennivalók, ugyanakkor lehetséges az is, hogy a meglévő kereskedelmi útvonalak felhasználása szerves része lesz az elképzelés megvalósításának. Emellett létezhet egy olyan lehetőség, hogy az elképzelés megvalósulása során az infrastruktúra

kiépítése háttérbe szorul, és a korábbiaknál erősebb gazdasági kapcsolatok kiépítése kerül előtérbe. Ennek megvalósulása is komoly előrehaladást jelenthet.

2. Az Új Selyemút Elképzelés hálózati modellje

Az Új Selyemút nyomvonalairól számos, egymásnak ellentmondó térkép van, hivatalos verzió viszont nincs. A térképek készítése mögött lehet egy olyan szándék, hogy a térkép készítői által preferált térség gazdasági potenciálját feltüntessék (Xing 2019). A számos egymásnak ellentmondó térkép miatt merül fel igény egy olyan térképre, mely nem konkrét útvonalakat mutat be, hanem az elképzelés által potenciálisan érintett térségeket és a közöttük lévő kapcsolatokat mutatja be. Erre talán az egyik legjobb modellezés a hálózati megközelítés. Ebben a megközelítésben már jóval kevesebb térkép készült.

Napjaink egyik divatos tudományterülete a hálózattudomány. A globalizációs folyamatok gyorsulása egyre nagyobb mértékben és gyorsabban teszi lehetővé, hogy az emberek széles tömegei kapcsolatba kerüljenek egymással. Ennek megfelelően számos hálózat jön létre fizikai és virtuális terekben (Barabási 2003).

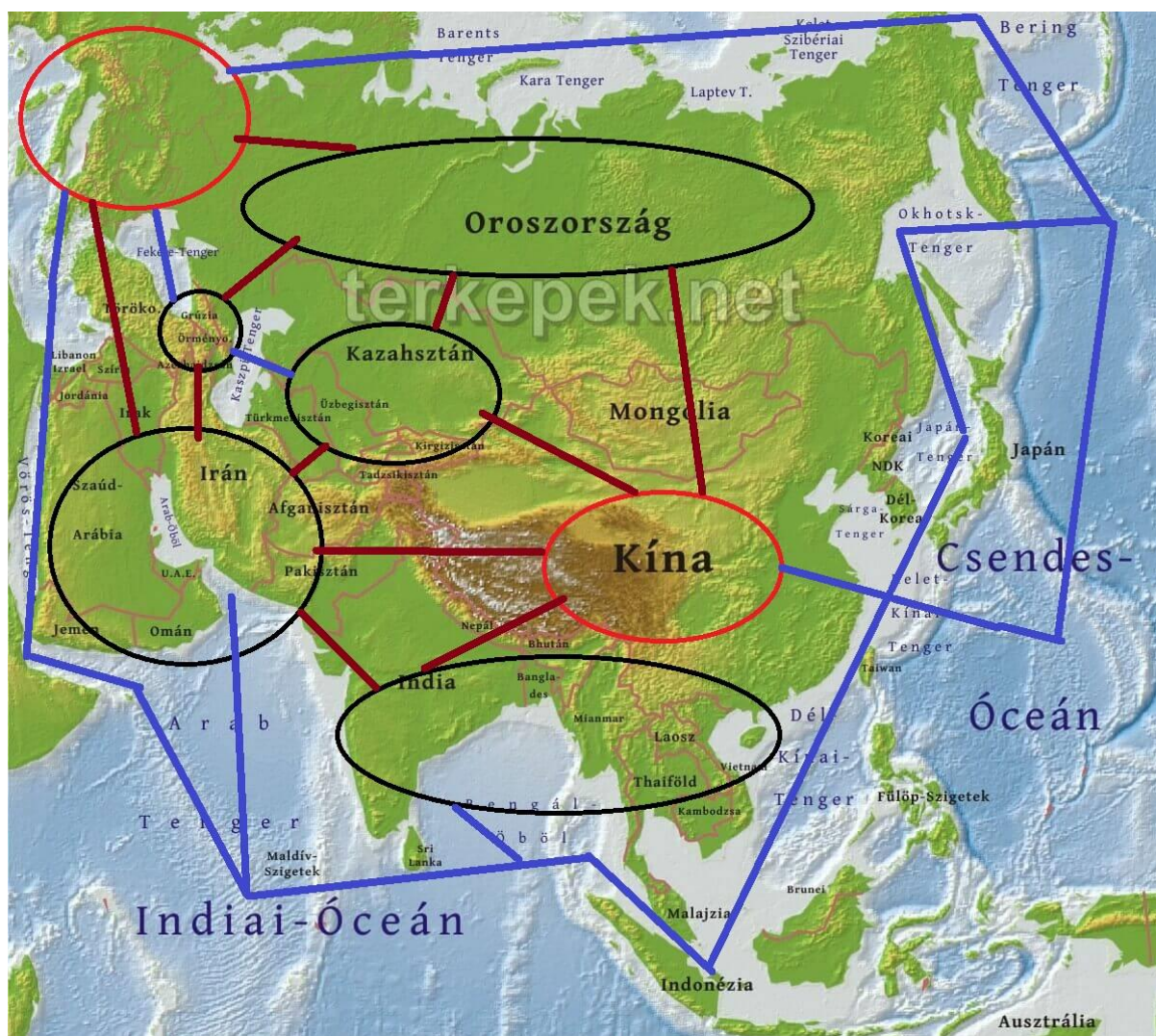
A hálózati megközelítés jelen van valamennyi tudományterületen. Ennek köszönhetően számos eltérő a hálózat fogalmát leíró definíció jött létre. A meghatározások közül Munk Sándorét tekintem mérvadónak. A definíció szerint, a hálózatok egymáshoz kapcsolt elemek rendszerei. A hálózatoknak két nagy csoportja van: a vonalas hálózatok és a kitüntetett csomópontokkal rendelkező hálózatok. A vonalas hálózatokban, vonalak formájában megjelenő elemek kapcsolódnak egymáshoz. Erre példa lehet egy folyó hálózat. A kitüntetett csomópontokkal rendelkező hálózatokban a tengelyek által összekötött csomópontoknak fontos szerepe van (Munk 2010).

A fent leírtak alapján a kitüntetett csomópontokkal rendelkező hálózatok alkalmasabbak az Új Selyemút elképzelés leírására. A csomópontok a leírásra kerülő hálózati modellben egy-egy földrajzi makrotérséget jelölnek. Ennek megfelelően a hálózati modell csak makroszintű elemzésre vállalkozik, így nem esik abba a hibába, hogy egy-egy konkrét útvonal lehetőséget jelöljön meg és emeljen ki.

A hálózat két végpontja Európa és Kína, a hálózat csomópontjai szárazföldön: Oroszország, Közép-Ázsia, Dél-Ázsia, Közel-Kelet, Kaukázus. Az európai végpont kijelölése mögött a két térség közötti nagy volumenű kereskedelem és az európai felvevő piaci kapacitása van. A csomópontok között van tengeri kapcsolat lehetősége, ezek a kapcsolati lehetőségek a Tengeri Selyemút koncepciójába illeszkedhetnek. A tengeri összeköttetés miatt még inkább

felértékelődik az északi tengeri útvonal lehetősége Oroszország felett, a hozzá és az Indiai-óceán felé vezető tengeri útvonalak és szorosok, a Vörös-tenger, a Perzsa-öböl, a Földközi-tenger, a Fekete-tenger és a Kaszpi-tó/tenger felhasználásának lehetősége. A Tengeri Selyemút megvalósítása magával vonja az útvonalhoz kapcsolódó térségekben (tengeri szállítási útvonalak, kikötők) az erősebb kínai jelenlétet (Szabó-Takács 2019).

A csomópontok összekötését követően megállapítható, hogy egy alacsony centralizáltsággal rendelkező hálózat jött létre. Ennek megfelelően a hálózat kevésbé sérülékeny, mert nincs olyan útvonal, melynek megszűnése esetén ne lenne másik útvonal alternatívaként. A hálózatban a tranzit térségek rendelkeznek a legmagasabb fokszámmal (hozzájuk kapcsolódó útvonalak száma), ennek megfelelően az elképzelés megvalósulása esetén ezeknek a térségeknek kitüntetett szerepük lesz (1. ábra).

1. ábra: Az Új Selyemút elképzelés hálózati rajza

(Forrás: <http://aszia.terkepek.net/> térképét felhasználva saját szerkesztés)

A fent leírt hálózatban való részvétel lehetőségének értékelése során többféle következtetést lehet levonni egy országnak. Negatív előjelű, szkeptikus megközelítés lehet, hogy az útvonal által érintett ország alárendelődhet a külföldi gazdasági érdekeknek. Pozitív megközelítés lehet, hogy az ország az elképzelés megvalósulása előtti helyzetéhez képest jobban része tudott válni a globális gazdasági folyamatoknak (Khanna 2017), ezáltal társadalmi és gazdasági nyereséghez jutott. Természetesen egy ilyen elképzelés megvalósulása átalakítja az érintett térség társadalmi és gazdasági környezetét és a tőkekoncentráció felveti gazdasági bűncselekmények kockázatát (Horváth 2013) és létrehozhat érdekellentéteket. Ezeket a problémákat ügyes politikával el lehet hárítani. A kínai külpolitika számára a legrosszabb forgatókönyv az, hogyha ellenséges viszonyba kerül partnereivel (pl. USA és Oroszország). Valamint meg kell jegyezni, hogy az elképzelés megvalósítása a távolságok és a beruházások időigényessége miatt akár több évtizedet igénybe vehet. Ez idő alatt számos politikai esemény történik és a technológia fejlődése újabb távlatokat nyithat.

3. Új Selyemút neurális hálózatként értelmezve

A hálózatoknak számos értelmezési lehetősége és modellje van. Választásom azért esett a neurális hálózatok modelljére, mert jól modellezi, hogy az események által okozott változások, hogyan terjednek a térben. A neurális hálózatok modellje az idegrendszer működésén alapul. Az élőlények testi működésének egyik fő szabálya, hogy az egyes testrészek működése kihat az egész szervezet működésére és a szervezet egészének működése kihat az egyes testrészek működésére. Példaként lehet mondani egy mozdulat megvalósítását. A központi idegrendszerből érkezik az inger, mely végül több idegsejten végig haladva eredményezi a mozdulat megvalósításához szükséges izmok helyzetének megváltoztatásához. A kiinduló, nyugalmi állapothoz képest a mozdulat végrehajtásában részvevő testrész és környezetének helyzete megváltozott (Donáth 2012).

Egy-egy esemény (például maga az infrastruktúra kiépülésének megkezdése, vagy a politikai és gazdasági helyzet változása az egyes térségekben) hatással lehet az elképzelés jövőjére, és az érintett térségek egyéb viszonyrendszerére. Tehát például az Új Selyemút elképzelés megvalósulása esetén egy térség vagy ország gazdasági és politikai helyzete megváltozik, és ez kihat direkt vagy indirekt módon számos további tényezőre (például nemzetközi szervezetben betöltött szerep, szomszédos térségekkel való kapcsolat). Ezeknek a változásoknak a nyomon követésére lehetőséget jelent a Buzan-féle biztonság szektorok elmélete (Balogh 2013) és az erre épülő biztonsági mátrix elemző-értékelő módszer (Vida 2011). Ennek megfelelően az Új

Selyemút elképzeléshez kapcsolódó eseményeket a biztonság egyes dimenzióira (katonai, társadalmi, gazdasági, politikai, gazdasági) gyakorolt hatásai alapján érdemes elemezni. A biztonsági mátrix elemzési módszer erénye, hogy nemcsak az egyes dimenziókat vizsgálja, hanem a hozzájuk kapcsolódó léptékeket (egyén, közösség/település, országos, regionális, globális). Ennek megfelelően az egyes események után legalább két biztonsági mátrix elkészítése szükséges: az egyik az érintett országról vagy régióról, a másik pedig Kína helyzetét hivatott elemezni. Új esemény bekövetkezésekor érdemes mindkét mátrixot felülvizsgálni és nemcsak az elképzelés vonatkozásában, hanem tágabb értelmezésben is.

4. Összegzés

Az Új Selyemút elképzeléshez tartozó események a benne rejlő potenciál miatt folyamatos elemzést érdemelnek. Az elemzés egyik lehetősége a neurális hálózati megközelítés, mely az elképzelés térbeli folyamataira helyezi a hangsúlyt, emellett kihangsúlyozza, hogy az elképzeléshez tartozó események hatással vannak az azon túlmutató folyamatokra (szomszédsági viszony, világ gazdaságban betöltött szerep stb.) is. A neurális hálózati megközelítést kombinálva a biztonsági leíró mátrix módszerrel lehetőség nyílik arra, hogy az egyes események a Buzan által leírt biztonság dimenziókra gyakorolt hatások alapján legyenek bemutatva, és ezáltal modellezni tudja a biztonságpolitikai helyzet változását. S legvégül említsük meg a közelmúlt egyik szomorú eseményét, az ukrán-orosz háborút, mely direkt módon és az oroszok elleni szankciók által is befolyásolja a selyemút alakulását rövid és hosszútávon egyaránt.

Felhasznált irodalom:

- Balogh I.:** Biztonságelméletek, Nemzet és Biztonság, 2013/3-4. szám, Budapest, 2013. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmek.pdf Letöltés: 2021.05.25.
- Barabási A. L.:** Behálózva. A hálózatok új tudománya, Magyar Könyvklub, Budapest, 2003.
- Donáth T.:** Anatómia, élettan, 9. kiadás, Medicina Kiadó, Budapest, 2012.
- Horváth B.:** Az ázsiai erőegyensúly, doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2013. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/744/1/Horvath_Csaba.pdf Letöltés: 2021.05.25.
- Eszterhai V.:** A „16+1 együttműködés” bemutatása, geopolitika.hu, 2017, http://www.geopolitika.hu/hu/2017/11/01/a-16-1-egyuttmukodes-bemutatasa/#_edn23 Letöltés: 2021.05.25.

Jordán Gy.: Kína szerepe az ENSZ békefenntartó tevékenységében, Nemzet és Biztonság, 2011. október. Budapest, http://nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/jordan_gyula-kina_szerepe_az_ensz_bekefenntarto_tevékenysegeben.pdf Letöltés:2021.05.25.

Kocsis J. B. – Komjáthy D. – Péti M.: Kína Új Selyemút kezdeményezésének bemutatása és nemzetközi értelmezései In.: Jeney László – Péti Márton – Salamin Géza (szerk.) : Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói, Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet, 2017. pp. 13-37. <https://core.ac.uk/download/pdf/151094018.pdf> Letöltés:2021.05.25.

Kusai S.: A magyar-kínai kapcsolatok – a realizmus és értelmezési tartománya a gyakorlatban, Szabadegyetem Szeged, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=Wv2mioqUrrs> Letöltés: 2021.05.25.

Kusai S.: Mi a kínai csoda titka? Orient Express #16, Civil Rádió, 2018. Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=HlihZDfJo_0 Letöltés: 2021.05.25.

Li X. Mapping China's One Belt One Road Initiative, Palgrave Macmillan, 2019. ISBN 978-3-319-92201-0

Munk S.: A hálózatok fogalma, alapjai Hadmérnök V. évfolyam 3. szám, Budapest, 2010. http://hadmernok.hu/2010_3_munk.pdf Letöltés: 2021.05.25.

Nagy L.: Egy ázsiai biztonságpolitikai intézmény: A Sanghaji Együttműködési Szervezet, Külügyi Szemle, XVII. évfolyam/3. szám, Budapest, 2018. pp. 49-73. https://kki.hu/assets/upload/3_Nagy_Leszle.pdf Letöltés:2021.05.25.

Parag K.: Konnektográfia, HVG Könyvek, Budapest, 2017.

Szabó A.: Takács Dávid: Magyarország és Kína kereskedelmi kapcsolatai és a bevételi hatóságot érintő kihívások, In: Zsámbokiné Ficskovszky, Ágnes (szerk.) Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat Budapest, 2019. pp. 218-241. [https://nkerepo.uni-](https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/14723/14_Szabo_Andrea_Takacs_David_Magyar_orszag_es_Kina.pdf?sequence=35)

[nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/14723/14_Szabo_Andrea_Takacs_David_Magyar_orszag_es_Kina.pdf?sequence=35](https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/14723/14_Szabo_Andrea_Takacs_David_Magyar_orszag_es_Kina.pdf?sequence=35) Letöltés: 2021.05.25.

Szunomár Á.: A Kínai Népköztársaság nagyhatalmi ambíciói, szerepvállalása, és partnerei a XXI. században, doktori disszertáció, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2012. <https://core.ac.uk/download/pdf/153149525.pdf> Letöltés:2021.05.25.

Vida Cs.: A biztonsági leíró mátrix, Hadtudomány, 2011/4. szám, Budapest, 2011. https://www.mhtt.eu/hadtudomany/2011/4/HT_2011_4_6.pdf Letöltés: 2021.05.25.